

Dona i Crisi.

Aproximació estadística i teòrica a la realitat i el futur immediat dels Països
Catalans en clau de gènere.

Comissió Antipatriarcal de Maulets, el jovent independentista revolucionari.

Febrer de 2009.
Document intern.

ÍNDEX DE CONTINGUTS

Prèviament:.....	2
Xifres Gener del 2008	3
Xifres EPA del 4t trimestre de 2008:.....	3
Xifres Contractació Gener 2008:	4
Xifres Gener del 2009:.....	5
Xifres Contractació Gener 2009:	6
Dones, sexualitats, feixisme i internacionalisme sota la crisi capitalista.	7

Prèviament:

Veurem dades aproximades de l'atur als Països Catalans segons el gènere. Són aproximades per diverses coses.

1) Les dades s'han extret només de part del nostre país sotmès al jou espanyol. Concretament de 8 de les províncies de l'administració estatal (Alacant, València, Castelló, Illes Balears, Tarragona, Lleida, Barcelona i Girona). Hi manquen les dades d'Andorra, Catalunya Nord i la Franja de Ponent. Sentim molt aquesta parcialitat en les dades, no cal dir que lamentem la no existència d'un institut d'estadística de la nostra nació.

2) Les companyes de Catalunya Nord ens han fet arribar unes dades, però les úniques útils eren de 1999. L'estat espanyol, junt amb l'estat italià (aquest sense tenir en compte les persones immigrants indocumentades) són els 2 únics estats al món que permeten una indagació demogràfica complerta constant, gràcies al [padró municipal](#) i a la desagregació de la [EPA](#)¹. En el cas de l'estat francès hem trobat dades de la taxa d'atur i la demanda de feina a l'[ANPE](#)², però eren referents al 2007 i sense desagregació territorial. També tenim les dades d'atur del departament de Pyrénées Orientales dels 3 últims trimestres (10,90, 10,20, i 10,40) però no estàn desagregades per gènere ni edat; qüestió fonamental en el nostre anàlisi.

3) Pel que fa les dades de que disposem, han estat extretes de l'[INEM](#)³ cada mes. Fan referència al Gener del 2009 i del 2008. És ben sabut que les dades de l'INEM són de les pitjors que existeixen, ja que no tota persona que està a l'atur hi està apuntada; igualment son les dades més recents de les que disposem, dons no s'ha publicat la EPA del primer trimestre del 2009 i volíem fer aquest document com més actual millor. Les dades de població, en canvi, son estimacions calculades a la [EPOBA](#)⁴, que és un servei que ofereix l'[INE](#)⁵. Aquestes dades són molt fiables malgrat no siguin les oficials aprovades pel govern de l'estat espanyol. Les dades aprovades pel govern no son tan bones, dons el padró continu està ple d'errates.

Així doncs, queda dit i justificat metodològicament que les xifres que tenim tan sols són orientatives i, per tant, tots els índex i taxes que se'n derivin també ho seran.

¹ (acrònim) Enquesta de Población activa

² (acrònim) L'Agence nationale pour l'emploi

³ (acrònim) Instituto Nacional de Empleo

⁴ (acrònim) Estimación de Población actual.

⁵ (acrònim) Instituto Nacional de Estadística

Xifres Gener del 2008:

Països Catalans (gen-2008)	TOTAL (DE 16 A 64 ANYS)			DE 16 A 24 ANYS			DE 25 A 64 ANYS		
	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES
PERSONES ATURADES	466.665	250.068	216.597	65.648	35.282	30.366	401.017	214.786	186.231
POBLACIÓ EN EDAT DE TREBALLAR	8.977.225	4.566.505	4.410.720	1.300.896	667.104	633.792	7.676.329	3.899.401	3.776.928

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'institut estatal espanyol d'estadística (INE) i l'INEM

Observem un total de 566.665 persones aturades de totes les edats en el 2008, 216.597 (el 46%) de les quals són dones.

Hem de tenir en compte que les dades de l'INEM són referents a aquelles persones que estan registrades com a aturades. Això implica que no totes les persones que no figurin com a aturades estan treballant. Aquesta manca d'informació és especialment preocupant per l'anàlisi que ens ocupa, ja que hi ha moltes dones que es dediquen a tasques de l'àmbit reproductiu (el que comunament s'anomena "feines de la llar" o "cura de terceres persones") que no cobren per les tasques que desenvolupen, però igualment no estan comptabilitzades com a aturades.

Xifres EPA del 4t trimestre de 2008:

Ens veiem obligades a recórrer a les dades de l'EPA, les quals ens diuen que al quart trimestre del 2008 la taxa d'activitat de les dones està entre 15 i 17 punts percentuals per sota de la masculina.

	DONES			
	OCUPADES	ATURADES	TAXA D'ACTIVITAT ⁶	TAXA D'ATUR ⁷
ILLES	216,70	29,50	55,66	12,00
PAÍS VALENCIÀ	938,60	179,00	53,09	16,02
PRINCIPAT	1.510,60	194,30	55,07	11,40

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'institut estatal espanyol d'estadística (INE). (EPA 4t trimestre 2008)

⁶ Formula taxa d'activitat: població de 16 anys i més per cada situació d'activitat segons sexe/població total de 16 anys i més segons sexe, percentatges.

⁷ Formula taxa d'atur per sexes: població aturada per sexes/total població activa per sexes, percentatge.

	HOMES			
	OCUPATS	ATURATS	TAXA D'ACTIVITAT	TAXA D'ATUR
ILLES	277,90	40,00	71,93	12,57
PAÍS VALENCIÀ	1.249,50	202,70	70,26	13,96
PRINCIPAT	1.888,40	261,50	71,91	12,60

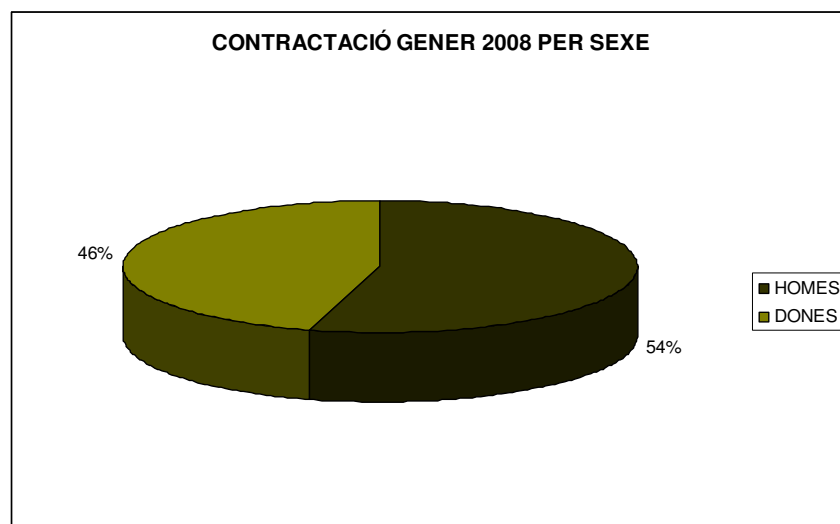
Font: Elaboració pròpia amb dades de l'institut estatal espanyol d'estadística (INE).
(EPA 4t trimestre 2008)

Les dades d'ocupació i atur són vacil·lants, així com la taxa d'atur. La taxa d'activitat, però, respon a criteris molt més estructurals que troben la seva explicació en la medul·la del patriarcat. Caldrà esperar que la crisi avanci per veure si ha estat capaç de modificar aquesta desigualtat estructural. Segons ens diu Iñaki Gil de San Vicente a *Mujeres, sexualidades, fascismo e internacionalismo bajo la crisis capitalista* (Euskal Herria, Desembre 2008); la crisi capitalista actual farà que, cada vegada amb més força, la dona "torni a casa" marcant un retrocés en les incipients quotes d'igualtat aconseguides per la dona treballadora.

Xifres Contractació Gènere 2008:

D'un total de 425.700 contractes registrats el Gènere de 2008, el 46% van ser fets a dones.

La **taxa de temporalitat**⁸ d'aquell mes era del **83'59%**. Com veurem, amb les dades del gènere del 2009, l'augment percentual de contractes fets a dones va lligat a l'augment percentual de la taxa de temporalitat. És imprescindible tenir amb compte aquest factor amb totes les connotacions que adquireix el treball temporal en un context de crisi capitalista.

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'INEM

⁸ Fórmula taxa de temporalitat: Població amb contractes temporals/població amb contractes, percentatge.

Xifres Gener del 2009:

Països Catalans (gen-2009)	TOTAL (DE 16 A 64 ANYS)			DE 16 A 24 ANYS			DE 25 A 64 ANYS		
	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES
PERSONES ATURADES	919.049	484.867	434.182	113.113	68.275	44.838	805.936	416.592	389.344
POBLACIÓ EN EDAT DE TREBALLAR	9.061.510	4.604.129	4.457.381	1.282.275	656.905	625.370	7.779.235	3.947.224	3.832.011

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'institut estatal espanyol d'estadística (INE) i l'INEM

El total de població en edat de treballar ha passat de 8.977.225 a 9.061.510 en un any. És a dir, ha incrementat en 84.285 persones. Malgrat aquest insípid increment de població jove i adulta, les xifres totals de persones aturades són de més del doble que el gener del 2008. 452.384 persones aturades més en tan sols un any fan arribar els Països Catalans a l'esfereïdora xifra aproximada de 919.049 persones aturades. 452.384 d'aquestes 919049 persones són dones; quasi la meitat.

Hem de tenir en compte que aquestes xifres s'emmarquen en unes taxes d'activitat molt diferents i desavantajoses per a les dones; que en interacció amb les dades absolutes produeixen un **increment en la masculinització de les tasques remunerades**. Això vol dir que, per exemple, tot i que és similar el nombre d'homes i de dones que es puguin despatxar a una empresa, la composició final resultant d'un mateix equip de treball estarà més masculinitzada. Si d'una hipotètica oficina composta per 50 dones i 70 homes, per tant amb una quota de masculinitat del **58.4%**, n'acomiadem 50 persones (24 dones i 26 homes) en resulta, malgrat haver acomiadat a més homes que dones, una quota de masculinitat més gran que la que teníem abans dels acomiadaments: **62.85%**.

Observem detingudament els increments de persones aturades i de població en edat de treballar que han succeït entre el Gener del 2008 i el 2009.

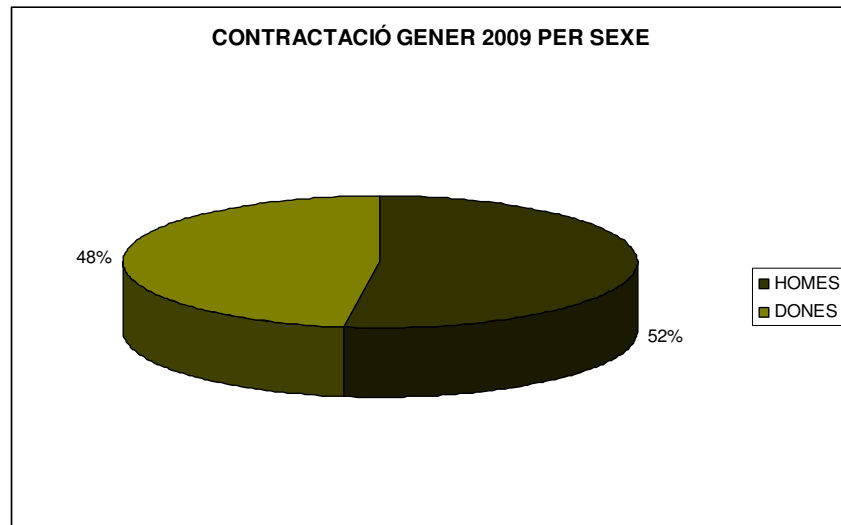
INCREMENT DE:	TOTAL (DE 16 A 64 ANYS)			DE 16 A 24 ANYS			DE 25 A 64 ANYS		
	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES	TOTAL	HOMES	DONES
PERSONES ATURADES	452.384	234.799	217.585	47.465	32.993	14.472	404.919	201.806	203.113
POBLACIÓ EN EDAT DE TREBALLAR	84.285	37.624	46.661	-18.621	-10.199	-8.422	102.906	47.823	55.083

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'institut estatal espanyol d'estadística (INE) i l'INEM

Veiem que en tots els casos l'increment de població no és paral·lel a l'increment de persones aturades. Pel que fa joventut, fins i tot disminuint la quantitat de persones joves ha augmentat el número de joves aturats i aturades.

Xifres Contractació Gener 2009:

Veiem com amb l'agudització de la crisi ha pujat la contractació femenina 2 punts percentuals en un any. **El total de contractes, però, ha baixat de 425.700 a 267.197** en el mateix període.

Evidentment, aquest augment (recordem que augment relatiu) en la contractació té a veure amb l'augment de la taxa de temporalitat, que és a Gener del 2009 del 85'61%, 2 punts percentuals més que el Gener del 2008.

Dones, sexualitats, feixisme i internacionalisme sota la crisi capitalista.

A continuació llegireu un fragment del més que imprescindible article d'Iñaki Gil de San Vicente "Mujeres, sexualidades, fascismo e internacionalismo bajo la crisis capitalista"⁹. El fragment ha estat traduït al català. L'article el trobarem complet i en llengua castellana a les pàgines web de recursos habituals (lahaine.org, rebellion.org, boltxe.info, etc.)

CAPÍTOL 6: IMPACTES DE LA CRISI CONTRA LES DONES. (p12 a 15)

La interacció dels tres aspectes característics del sistema patriarcal-burgès que acabem d'exposar – 1) la seva prolongada història, 2) el seu reforçament en el capitalisme desenvolupat i 3) la seva incapacitat cognitiva de justificar l'explotació patriarcal - és la que explica el fracàs de qualsevol intent de reforma seriosa de les condicions socioeconòmiques i laborals de les dones.

A. Gago ha dit en el text al qual hem recorregut anteriorment que:

Durant les tres últimes dècades, la introducció de les jornades a temps parcial ha estat considerada com un avenç per a les dones per part dels especialistes de les ciències laborals. Treballar a jornada parcial permetia, segons els mateixos, que les dones aportessin uns diners extres a l'economia domèstica mentre que poguessin seguir-se encarregant de les obligacions familiars. Tanmateix, aquest argument s'ha anat desmuntant al llarg del temps en observar les conseqüències negatives que aquesta mesura de flexibilització laboral ha tingut en la qualitat de vida de les dones. El treball a temps parcial és negatiu perquè institucionalitza el fet que existeixi un mode d'ocupació femenina específic i perquè generalitza l'activitat reduïda, a més de la imposició d'haver de treballar només en àrees que permetin aquest tipus d'horaris.¹⁰

No entendrem el deteriorament¹¹ de les condicions socioeconòmiques i laborals de les dones sota aquesta crisi en expansió sense tenir en compte la seva total indefensió, la seva absoluta manca de recursos materials, legals i conceptuals per a poder resistir amb eficàcia als atacs que ja està patint.

Els tres aspectes observats ens mostren quelcom decisiu pel que ve a continuació: la dona és "una mercaderia com una altra qualsevol" segons demostra M. Augé¹².

Una mercaderia, però, especial; ja que té un valor d'ús exclusiu, el de produir vida, produir béns i produir plaer sexual, moltes vegades en forma de prostitució o d'esclavitud sexual. Una

⁹ Euskal Herria, 4/12/2008

¹⁰ Angie Gago: "La relación indisoluble entre precariedad y mujer". <http://www.lahaine.org> 11/4/2008

¹¹ Alejandra Waigandt: "Crisis financiera: se deteriora la ocupación femenina". www.rebellion.org 01-11-2008

¹² Marc Augé: "La mujer, una mercancía como otra cualquiera". www.rebellion.org 06-11-2007

mercaderia amb un valor d'ús, que per això mateix pot ser perfectament definida com un polivalent "*instrument de producció*" en el llenguatge de Marx i Engels. Una mercaderia que va devaluant-se, perdent valor, segons ho confirma l'últim informe del Fòrum Econòmic Mundial segons el qual al 2007 les dones de l'Estat espanyol retrocedim ni més ni menys que set llocs, del desè al dissetè. Ha augmentat, doncs, la bretxa salarial que separa dones i homes en el treball remunerat.

Cal definir correcta i explicativament a la dona dins del sistema patriarcal-burgès. Un anàlisi que pretengui anar a l'arrel del problema ens fa entendre a la dona com un polivalent "*instrument de producció*", com una "*mercaderia*".

La resta del document servirà per a analitzar això en diversos punts.

El primer punt tracta sobre la permanent política articulada pel sistema patriarcal-burgès per mantenir totalment afeblides i indefenses a les dones. El sistema les fa incapaces de resistir els seus atacs, les manté dividides i incomunicades entre elles perquè no puguin autoorganitzar-se de manera independent i lluitar ofensivament, i no només a la defensiva, amb possibilitats de victòria.

Un factor decisiu per la indefensió de les dones és que aquestes segueixin creient que són "*naturalment inferiors*" als homes, passives, submises... tan dòcils i servicials que en realitat esdevenen servils i masoquistes.

Un altre factor és que les dones tinguin por, terror i pànic a la violència latent o activa d'homes contra elles, violència justificada per la mateixa "*naturallesa*" masculina i/o perquè ella, la dona, s'ha portat malament, essent mereixedora del càstig.

Tampoc hem de menystenir el fet que si una dona vol "*triomfar a la vida*" i "*alliberar-se*" ha d'assumir, practicar i propagar els valors masclistes en les seves formes més crues, assumint codis dretans, patronals, polítics i sexuals.

L'estructura sencera exposada en els tres punts anteriors explica com funciona el sistema patriarcal-burgès per, d'una banda, mantenir i ampliar la indefensió de les dones i, d'altra banda, justificar-la i argumentar-la.

El segon punt parteix de l'anterior i explica per què són les treballadores les primeres en ser acomiadades de la feina en començar els símptomes de crisi. Els sindicats reformistes i grocs (corporativistes i masclistes), la patronal i els governs, amb el suport de l'empresa i de la immensa majoria dels marits i familiars... decideixen i imposen que siguin les dones treballadores les primeres que pateixin els efectes devastadors de les crisis, encara que siguin petites i curtes.

Es tracta d'una constant capitalista que en l'actualitat presenta algunes innovacions puntuals que no qüestionen la seva essència interna. Ara són les dones immigrades, seguides dels homes immigrants i de les dones autòctones, generalment per aquest ordre, les expulsades

automàticament del treball assalariat. Però en les empreses en les que no hi ha emigrants, són les autòctones les que pateixen els primers cops, com sempre.

Sens dubte, la precarietat laboral, el treball submergit, la indefensió legal, l'alienació patriarcal, etc. faciliten aquestes mesures, però el nostre anàlisi no seria complet si oblidéssim el paper específic que juga aquí la institució familiar i la revaloració del treball domèstic en els moments de crisi, revaloració impulsada pel capitalisme, és clar. Sobre la institució familiar en tornarem a parlar en el capítol dedicat a la sexualitat i la crisi.

El tercer punt sorgeix precisament d'aquí, del fet que el sistema patriarcal-burgès s'activa en la seva totalitat per forçar a les dones que treballen fora de casa per a què tornin a la "*dolça llar*" mitjançant, almenys, quatre mesures que conflueixen en tal involució autoritària: 1) les polítiques de privatitzacions, reduccions de la despesa pública i social, de prestacions bàsiques, etc. que obliguen que algú carregui amb aquestes tasques que el patriarcat defineix com a "*de dones*"; 2) les pressions dels homes, siguin reaccionaris o "*d'esquerres*", per convèncer cínicament a "*les seves*" dones que és millor per elles perquè "*tornar a casa*" fa que estalviïn esforç, 3) les mesures de pressió, assetjament i fins i tot intimidació que adopta el sistema en el seu conjunt i la patronal en concret, per "*convèncer*" a les que es resisteixen a tornar a casa enmig de la passivitat dels seus companys i dels sindicats reformistes, en el cas que aquests no hi col·laborin; i 4) la pròpia ideologia masclista que pateixen moltes dones, que les duu a acceptar com a "*inevitable*" i "*natural*" la seva sort. Les duu a no resistir ni lluitar contra aquestes mesures, i sobretot a reforçar electoralment la dreta i el reformisme, per aquest ordre, que són les forces sociopolítiques que més s'esforcen en mantenir el patriarcat. Aquest darrer aspecte està menys estudiat del que sembla, però és crucial.

El quart punt explica com es reforça el procés anterior amb les excuses de l'anomenada "*globalització*", és a dir, amb la mentida que la globalització fa fracassar tota resistència als atacs de la patronal. L'amenaça de la deslocalització, l'opció de l'empresa de marxar a altres llocs més barats, sempre ha estat utilitzada contra el moviment obrer, i ara aquest xantatge es multiplica exponencialment perquè l'esquerra pràcticament no l'ha combatut durant dues dècades, mentre que el reformisme polític-sindical l'ha utilitzat com a argument per a les seves claudicacions i aliances amb la burgesia.

Tal excusa és reforçada per la supremacia absoluta que han adquirit les mentides parlamentàries i pacifistes dins del reformisme i dins de bona part de les esquerres, de manera que domina un brusc, bast i insípid pastat ideològic anomenat "*progressista*", de "*nova esquerra*", "*tercera via*", etc.

La desnaturalització del marxisme, el seu abandonament pràctic, reforça l'abandonament de la lluita radical contra l'explotació patriarcal, cosa que beneficia el sistema i perjudica a les dones treballadores, especialment en un context de prolongada crisi.

El cinquè punt es refereix que en situacions de crisi es redueixen dràsticament les possibilitats

que té la dona de trobar feina assalariada. Fins i tot en les pitjors condicions laborals imaginables. En aquest sentit, al capítol sobre les sexualitats analitzarem la prostitució com a sortida desesperada.

Les escasses ofertes laborals existents van a parar o bé a homes, o bé a dones que han assumit valors masculins, però gairebé mai a les dones amb consciència de ser-ho, revolucionàries i feministes.

Si en fases d'expansió capitalista els millors llocs de treball són monopolitzats pels homes, deixant el pitjor per a les dones, en tots els sentits, tot indica que una lliçó històrica semblant es repeteix amb més força durant les èpoques de crisi.

El fet que les dones no tinguin organitzacions pròpies, el fet que els sindicats reformistes siguin patriarcals per naturalesa, el fet que es reforci la virulència i l'agressivitat de l'home contra la dona, el fet que les prestacions socials es redueixin i el fet que augmenti la necessitat de suplir amb temps propi les tasques incrementades per aquestes restriccions dels drets col·lectius... Ens condueixen a la síntesi que les dones veiem com augmenten les distàncies que ens allunyen dels treballs fora del domicili, treballs assalariats, malgrat la seva duresa, o malgrat que siguin submergits i precaris.

En sisè lloc, s'accelera així l'espiral desastrosa que condueix a l'empobriment de la dona i a la seva dependència envers el sou del marit, amb tots els efectes de pèrdua d'autoestima i independència pràctica, etc.

A la vegada, si mantenim el lloc de treball, el més probable és que sigui en pitjors condicions, sota grans pressions de tota mena, especialment d'assetjament laboral per augmentar la productivitat i d'assetjament sexual per l'envaïment masculista.

Si tenim la sort de trobar una feina, el més probable és que sigui en condicions de sobreexplotació i protegida pel poder gairebé omnímode del patró. En els treballs submergits, precaritzats i d'extrema inestabilitat solen existir unes condicions laborals que depenen dels capricis del patró, en tots els sentits, i de la docilitat resignada de la treballadora sostreta de recursos legals d'autodefensa i pressionada per la seva penúria econòmica.

En setè i darrer lloc, sempre existeixen o s'inventen suposades "alternatives de treball" que es realitzen a casa, en el domicili, per compensar la pèrdua salarial. La història mostra que des del segle XVII, si no abans, grups de comerciants recorrien les cases per oferir tasques a realitzar en el domicili. Aquestes alternatives han ajudat a pal·liar tímidament l'empobriment, i en l'actualitat, amb internet, s'ha creat un espectacular mite de "*ajuda a la teva família*", de "*fes-te a tu mateixa*", de "*teletreball*", de "*fes-te la teva pròpia empresària*", etc., segons el qual, la dona que conegui la xarxa i aquesta "*nova economia*" pot obtenir beneficis sense "*desatendre a les seves tasques domèstiques*".

Es tracta, al cap i a la fi, de la vella utopia reaccionària segons la qual la llibertat personal de la dona és compatible amb el seu treball domèstic, amb la "*comoditat*" que això suposa.

En realitat, tots els informes crítics mostren que el *"teletreball"* amb prou feines millora les condicions de vida, si per tal entenem una forma qualitativa i equilibrada d'independència personal, aportació familiar i tracte igualitari.

Les lliçons obtingudes en el *"teletreball"* masculí mostren que fàcilment reforça el tancament i la solitud. Aïllar totalment a cada *"teletreballador"* a casa seva reforça el poder patronal, ja que s'impedeix tota acció col·lectiva.

Res indica que en les condicions actuals aquests i altres efectes negatius no es multipliquin en el cas del *"teletreball"* de la dona en la seva llar.

De totes maneres, caldrà esperar encara un temps, fins que l'atur sigui més gran que l'actual,. Quan l'empobriment i l'estretor en les despeses bàsiques asfixii a les famílies treballadores, els deutes les martiritzin... En aquell moment podrem completar aquest anàlisi, per veure en quin grau s'han acomplert les constants descrites i, sobretot, en quin grau han estat superades i empitjorades pels efectes d'aquesta crisi capitalista.